

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Szöveges indoklás

a 2004. évi számszaki költségvetési beszámoló jelentéshez

I. Szakmai beszámoló

2004. október 29-én **nemzetközi workshop** megrendezésére került sor a Keleti Gyűjtemény szervezésében *The Collections of Sir Aurel Stein and Alexander Csoma de Kőrös in the Oriental Collection – State of Catalogues* címmel. A rendezvény a Magyar Tudomány Ünnepe hivatalos akadémiai rendezvénysorozat keretében zajlott. Az ülésen a témában érintett nemzetközi kutatógárda legnevesebb képviselői vettek részt. A Stein-projekt folytatására az MTA Könyvtára rövidesen együttműködési megállapodást ír alá a British Library-vel a digitalizált anyag világhálóra tételéről.

Az MTA „Erdély aranya, Észak oroszánja“ **kiállításán**, mely 2004. október 18. és december 10. között volt megtekinthető, a Könyvtár Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye dokumentumaiból tíztárlónyi anyag került kiállításra.

A 2004. év kiemelkedő eredménye a Könyvtár **honlapjának** átfogó, formai és tartalmi megújítása. Ezt a munkát a Nemzeti Kulturális Alapprogram (NKA) pályázatán nyert támogatással tudtuk megvalósítani. A Könyvtár honlapján - <http://www.mtak.hu> - 2004-ben 49 656 látogatást rögzítettünk.

Ugyancsak az NKA támogatásával került sor a Kézirattárban őrzött ifj. **Pápai Páriz Ferenc** 1711-1726 között vezetett **peregrinációs emlékkönyvének**, az *Album amicorum*-nak világhálóra való felvitelére. Az albuma bejegyző személyek jó része az akkori Európa, elsősorban a protestáns területek tudományos és egyházi életének, közéletének jelentős alakja. Az album az érintett országok művelődéstörténetének és kapcsolatainak értékes dokumentuma. Minden beírt oldal digitalizált képét kíséri a bejegyzés nyomtatott betűs, eredeti nyelvű és írásrendszerű (görög, héber, arab) szövege, valamint magyar fordítása, illetve az angol változatban az angol fordítása. Azonosításra kerültek az idézetek, a mottók forrása és a beíró személyek, akiknek rövid életrajza és fontosabb műveik jegyzéke is olvasható a digitalizált változatban. Az album elérhetősége az interneten: <http://ppf.mtak.hu>.

Az Informatikai és Hírközlési Minisztérium (IHM) által kiírt “24. óra – Kulturális kincseink digitalizálása” c. pályázaton nyert támogatásból a Kézirattár munkatársai – külső cég segítségével digitalizálták és a világhálóra vitték Gulyás Pál *Magyar írók élete és munkái* c. lexikonhoz gyűjtött cédulaanyagának eddig nem publikált részét, a P-Zs betűtartomány anyagát. Az internetes felületen saját keresőprogram teszi lehetővé a megjelenítést (<http://gulyaspal.mtak.hu>).

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (NKÖM) tartalomszolgáltatásra kiírt pályázatán nyert támogatásból elkészült a Könyvtár 1950-1985 közötti betűrendes **katalógusa** 2 290 mikrofilmlapjának szkennelése az OSZK Mikrofilm- és Fényképtára közreműködésével (ez kb. egymillió hétszáz ezer katalóguscédula). Mivel a kért támogatás csupán egy ötödét nyertük el, a téma fontosságára való tekintettel a Könyvtár hozzákezdett az anyag világhálóra felvitelének előkészítéséhez. Eddig megvalósult a katalógus-lapok index-sorainak rögzítése, valamint kidolgoztuk az internetes megjelenítés terveit. További feladat a képfájlok szerkesztése és kereshetővé tétele.

A Könyvtár **állománygyarapodása** összesen 13.970 egység volt. A Könyvtár **teljes állománya** 2004. december 31-én **2 221 295** könyvtári egység.

A beszerzés módját, eredetét, összetételét tekintve 2004-ben az arányok kissé módosultak: a vétel aránya valamivel csökkent, a csere nőtt - még mindig a második legfontosabb beszerzési forrás -, csökkent az ajándékok aránya, a köteles-példány elhanyagolható mennyiség. Az Országos Dokumentumellátási Rendszer tagjaként a NKÖM-től összesen 14 millió forintot kapott a Könyvtár könyvbeszerzési célokra. A folyóiratállomány 60 új (köztük 11 magyar) folyóirat-címmel bővült, a kurrens címek száma 2 533, ebből 2 141 külföldi folyóirat.

A Könyvtár költségvetési támogatásból 87 153, egyéb forrásból 20 009 eFt-ot, összesen 107 162 eFt-ot fordított állománygyarapításra. (Az adatok az áfát tartalmazzák.)

Vétel, csere, ajándék és kötelespéldány révén 2004-ben összesen 7 000 kötet könyv és 3 712 kötet folyóirat, 2 901 kézirat, 268 mikrofilm, 8 hangzó dokumentum, és 81 elektronikus dokumentum került állományba összesen 247 915 eFt értékben.

Mind a könyv-, mind a folyóiratállomány gyarapításában jelentős szerepet játszott a nemzetközi kiadványcsere. Az összes beérkezett könyv 28,2 %-a, a folyóiratok 63,7 %-a érkezett a 70 állam 990 intézményével folytatott kiadványcseréből.

Pályázati pénzek, alapítványi támogatással, illetve ajándékozás révén gyarapodott a Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye, többek között a következő kézirat gyűjteményekkel - Bibó István angliai levelezése, Németh László levelezés, Kepes Ferenc gnosztikus körének anyaga, Csapodi Csaba és Sibelka Perleberg Artúr hagyatéka, a Szántai Lajos-féle térképgyűjtemény (kb. 1 000 tétel, az MTA ajándéka) - , valamint 35 régi könyvvel – köztük négy antikvával.

A Keleti Gyűjtemény Czeglédy Károly és Juhász Ernő magánkönyvtárából jutott értékes arab nyelvű anyaghoz. Egy értékes arab kézirat is került a Gyűjtemény birtokába Korvin Gábor ajándékaként.

A beérkezett könyvek, folyóiratok és korszerű adathordozókon lévő dokumentumok **feldolgozása** folyamatos volt. Az online katalógusok jelenleg 329 931 rekordot tartalmaznak. A Könyvtár feldolgozott rekordjai az országos MOKKA, valamint az ODR adatbázisba is bekerülnek.

Az **akadémikus bibliográfia** az év során 2 620 tétellel bővült.

Az érvényes regisztrációval rendelkező **használók** száma 2004. évben 7 473 fő volt. Szolgáltatásaink iránt jelentősen nőtt az érdeklődés a minősített kutatók és doktori iskolások körében, tehát törzsolvásóink és a felkészültebb egyetemi hallgatók, fiatal kutatók továbbra is kutatóhelyként használták Könyvtárunkat.

A könyvtárhasználatok száma 62 833, a helybenhasznált dokumentumok száma 532 782 volt.

A könyvtárközi kölcsönzés keretében érkezett kérések száma 3 805, ebből 2 719-et eredetiben, 307-et másolatban, elektronikus úton 454 kérésnek tett eleget a Könyvtár. A teljesítések aránya jóval magasabb a tavalyinál, az egész évi növekedés 70.65 % volt.

Az **információellátás** – az előző évhez hasonlóan alakult. Az Oktatási Minisztérium által működtetett **Elektronikus Információs szolgáltatás (EISZ)** program keretében 2004-ben hozzáférhetőek voltak a következő adatbázisok: ISI Web of Science mindhárom szekciója (SCI, SSCI, AHCI) 1975-ig visszamenőleg, Elsevier ScienceDirect, az Akadémiai Kiadó folyóiratai és szótárai, a Környezetvédelmi Lexikon, az Új Magyar Irodalmi Lexikon, a Scriptum-szótárak, valamint korlátozott hozzáféréssel az MTI Sajtó-adatbázis (az MTA és intézetei összesen 15 hozzáféréssel rendelkeznek).

A NKÖM továbbra is biztosítja a hozzáférést az **EBSCO** teljes szövegű adatbázisaihoz. Az MTA intézetei a Könyvtár közvetítésével jutnak hozzá ezekhez az adatbázisokhoz.

A Könyvtár **saját költségvetéséből** két adatbázis előfizetését hosszabította meg (az MTA intézményeinek is):

- Biography Resource Center;

valamint

- European Sources Online (korábban: KnowEurope).

A Könyvtár az előző évhez hasonlóan a Proquest Information and Learning/ Chadwyck-Healey Periodical Contents Index (PCI) és Literature Online (LION) adat-bázisok hozzáféréseire pályázott az **OTKA**-nál. A 2003. évi pályázat eredményeként a PCI adatbázis a konzorcium minden tagjának, a LION adatbázis pedig csak a Pécsi Tudományegyetem és az MTA és intézetei részére volt elérhető.

A fentiekén kívül **konzorciális együttműködés** révén hozzáférhetőek még a következő online adatbázisok: az ELTE Egyetemi Könyvtár továbbra is biztosította a Philosopher's Index adatbázist CD-ROM-on, online elérhető a Literature Resource Center és a Patrologia Latina adatbázis; a BME OMIKK által szervezett konzorcium révén hozzájutottunk a SpringerLink teljesszövegű adatbázishoz; a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára biztosított hozzáférést a Current Contents adatbázishoz.

2004-ben összesen **36 188 eFt-ot** nyertünk sikeres **pályázataink** révén. Pályáztunk a NKÖM-höz, az NKA-hoz, az OTKA-hoz és a Ford Motor Company-hez.

NKA pályázati pénzből került sor a Vigyázó-Podmaniczky levéltár legveszélyeztetettebb darabjainak restaurálására. NKÖM **állományvédelmi** támogatásból öt RMK-kötetet, Bethlen Gábor levelét, Csokonai kéziratos köteteket, Jókai-, Kodolányi-, Kossuth-, Szabó Lőrinc-leveleket restauráltattunk.

A Könyvtár munkatársai szakmai munkájuk mellett **kutatói, szakértői tevékenységet** is folytatnak. Az intézmény tagja több nemzetközi szervezetnek és munkatársai képviselik különféle hazai szakmai szervezetekben. A munkatársak egyénileg is részt vesznek tudományos társaságok, egyesületek, kuratóriumok, folyóiratok szerkesztő-bizottságainak munkájában, az egyetemi oktatásban.

2004-ben 15 fő vett igénybe **kutatónapot** heti 8, illetve 12 órás időkeretben.

A kulturális szakemberek szervezett **képzési** rendszeréről, követelményeiről és a képzés finanszírozásáról szóló 1/2000. (I.14.) NKÖM rendelet értelmében az intézmény vezetése módosította a Könyvtár hét évre szóló továbbképzési tervét, valamint elkészítette a 2004. évre szóló beiskolázási tervét.

A **Levéltár** 2003-ban tovább gyarapította állományát, folytatta a begyűjtött anyag feldolgozását és ellátta az MTA Titkárság és a Doktori Tanács irattári feladatait és a levéltári kutatószolgálatot. Az iratállomány növekedése 67,8 ifm volt. Az év végére az iratállomány mennyisége elérte a 2 606,77 ifm-et.

A 2003. évi jövedelemadó **1 %-át**, 190 eFt-ot 2004-ben kaptuk kézhez és ezt az összeget kiegészítve Kiss Lajos nyelvészprofesszor hagyatékának megvásárlására fogjuk fordítani.

2004-ben a több munkatársa kapott **kitüntetést**: Szinnyei József-díjat Apor Éva kandidátus, a Keleti Gyűjtemény vezetője, a Magyar Köztársaság Arany Érdemkereszt Polgári Tagozata kitüntetését Dr. Szabó Istvánné, az Olvasószolgálat vezetője, Vekerdi László, a Szerzeményezési Osztály tudományos kutatója Magyar Örökség díjat. Főtitkári dicséretben részesült Simon Judit, a Nemzetközi Csereszolgálat helyettes vezetője.